

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi säteilyturvakeskuksesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säteilyturvakeskuksesta annettua lakia muutettavaksi.

Esityksen tarkoituksena on siirtää Säteilyturvakeskuksen kansainvälisten säteily- ja ydinturvallisuutta koskevien asiantuntijapalvelujen hallinta perustettavalle osakeyhtiölle.

Osakeyhtiö olisi valtion kokonaan omistama ja Säteilyturvakeskuksen hallinnoima. Osakeyhtiön omistajaohjauksesta huolehtii sosiaali- ja terveysministeriö. Perustettavan osakeyhtiön osakkeet merkittäisiin valtion lukuun.

Esitys liittyy valtion vuoden 2016 talousarvioesitykseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO	3
2 NYKYTILA	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.2 Kansainvälinen kehitys	3
2.3 Nykytilan arviointi	3
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	4
3.1 Tavoitteet	4
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	5
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	6
4.1 Taloudelliset vaikutukset	6
Julkistaloudelliset vaikutukset	6
4.2 Organisaatio- ja henkilövaikutukset.....	8
4.3 Vaikutukset STUKin viranomaistoimintaan.....	9
5 ASIAN VALMISTELU.....	9
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	9
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	10
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	10
2 VOIMAANTULO.....	10
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	11
LAKIEHDOTUS	12
Laki säteilyturvakeskuksesta annetun lain muuttamisesta.....	12

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Säteilyturvakeskus, jäljempänä STUK, on sosiaali- ja terveysministeriön alainen valtion keskushallintoviranomainen, jonka tehtävistä ja toimivallasta säädetään Säteilyturvakeskuksesta annetussa laissa (1069/1983) ja -asetuksessa (618/1997).

STUKin tehtävänä on säteilyn vahingollisten vaikutusten estäminen ja rajoittaminen, säteilyn ja ydinenergian käytön turvallisuusvalvonta sekä näihin liittyvä tutkimus, koulutus ja tiedottaminen. Säteilyturvakeskuksesta annetun asetuksen 1 §:n 7 kohdassa säädetään, että STUKin tulee ydinenergiain, säteilylain, Säteilyturvakeskuksesta annetun lain sekä keskuksen toimintaa koskevien muiden säädösten ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti tuottaa toimialaansa soveltuvia asiantuntijapalveluja.

STUK on monen toiminnon osalta nettobudjetoitu tulosvastuullinen virasto. STUKin yhtenä tulosalueena on palvelutoiminta. Suurin osa tästä toiminnasta on kansainvälisiä, lähinnä eri maiden säteily- ja ydinturvallisuusviranomaisten tukihankkeita.

2.2 Kansainvälinen kehitys

STUKin asiantuntemuksella on paljon kysyntää maailmalla, selvästi enemmän kuin, mitä STUK on toistaiseksi pystynyt hyödyntämään. Toimintaympäristö ja toiminta ovat kehittyneet ja muuttuneet vuosien myötä siinä määrin, että virastomuotoinen toiminta ei sovellu sinällään STUKin kaupalliseksi muuttuneen kansainvälisen palvelutoiminnan kehittämiseen.

Kyetäkseen vastaamaan toimintaympäristössä ja palvelujen kysynnässä tapahtuviin muutoksiin STUKin asiantuntijapalveluiden hallintomallia on tarve uudistaa vastaamaan yritysmaisen toiminnan tarpeita. Kansainvälistä palvelutoimintaa varten tulisi perustaa STUKin hallinnoima osakeyhtiö. Yhtiömuotoinen toimintamalli parantaisi palvelutoiminnan kehittämistä.

Konkreettisena esimerkkinä on STUKin yhteistyö Saudi-Arabian säteily- ja ydinturvallisuusviranomaisen kehittämiseksi. Saudi-Arabian asianomainen organisaatio joutui kuitenkin tekemään yhteistyötä koskevan sopimuksen väliaikaisesti FINPRON kanssa STUKin viranomaisaseman vuoksi. Myös Venäjän kanssa tehtävä yhteistyö olisi tarkoituksenmukaista järjestää tällaisen osakeyhtiön kautta.

2.3 Nykytilan arviointi

STUKin kansainvälinen palvelutoiminta on sisältänyt pääasiassa eri maiden säteily- ja ydinturvallisuusviranomaisten tukihankkeita, joita muun muassa Euroopan komissio rahoittaa. Palveluista merkittävän osan muodostaa lisäksi Venäjän kanssa tehtävä ydinturvallisuusyhteistyö, johon rahoitus on saatu valtion budjetista. Uutena suurena hankkeena on vuonna 2014 aloitettu Saudi-Arabian säteily- ja ydinturvallisuusviranomaisen kehittämishanke.

STUKin toiminta kansainvälisissä asian-tuntijapalveluissa on pääosin ulkoisen kysynnän ohjaamaa. Tässäkin toiminnassa STUK pitää lähtökohtana sitä, että se edistää säteily- ja ydinturvallisuutta.

Asiantuntijapalvelut-tulosalueelle kohdistetaan nykyisellään kaikki sen toiminnasta aiheutuvat välittömät ja välilliset kustannukset, jotka katetaan kokonaan asiakkailta perittävillä maksuilla. Asiantuntijapalveluihin ei siten käytetä lainkaan STUKin budjettirahoitusta. Kannattavuustavoite määräytyy liiketaloudellisesti.

Toiminnan kaupallisen luonteen vuoksi olisi perusteltua, että asiantuntijapalvelut siirrettäisiin markkinaehtoisesti toimivaan yhtiöön, joka pystyisi joustavasti vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin sekä tehokkaasti kehittämän palvelutarjontaansa ja palveluidensa laatua.

STUKin kansainvälisten asiantuntijapalveluiden liikevaihto vuonna 2014 on noin 5 miljoonaa euroa. Sen osuus STUKin kokonaistoiminnasta on noin 12 prosenttia. Tavoitteena on, että asiantuntijapalveluiden tuotto ylittää selvästi omakustannushinnan.

Asiantuntijapalveluiden asiakaskuntana ovat ensisijaisesti eri maiden säteily- ja ydinturvallisuudesta vastaavat viranomaisorganisaatiot ja muut alan toimijat. Kannattavalle toiminnalle osakeyhtiönä on olemassa sekä sisäinen valmius että ulkoiset edellytykset.

STUKin hallinnoima yhtiö mahdollistaisi myös luontevan kansainvälisiä turvallisuushankkeita koskevan yhteistyön muiden suomalaisten toimijoiden kanssa. Tähän luo vahvan pohjan suomalainen säteily- ja ydinturvallisuusosaaminen.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja STUKin välisen vuoden 2014 tulossopimuksen mukaisesti STUK laajentaa kansainvälistä palvelutoimintaansa ja valmistautuu perustamaan yhtiön tähän tarkoitukseen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on, että STUKin kansainvälisiä asiantuntijapalveluita kehitetään markkinaehtoisena toimintana kilpailukykyisen yhtiön avulla. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on suomalaisen säteily- ja ydinturvallisuusosaamisen vienti ydinenergian käyttöä aloittaviin ja kehittäviin maihin. STUKin lisäksi yhtiö voisi hyödyntää muita alan toimijoita. Näin Suomessa kehitettyä osaamista voitaisiin yhdistää laajoihinkin hankkeisiin. Kysyntää mainituille asiantuntijapalveluille on selvästi enemmän kuin mihin kysyntään on toistaiseksi pystytty vastaamaan. Toiminnan kehittämisessä auttaa sekä STUKin oma että suomalaisen ydinturvallisuusosaamisen vahva kansainvälinen maine.

Osakeyhtiön virastoa monipuolisemmat rahoitusmahdollisuudet toisivat joustoa yhtiön talouden suunnitteluun tilanteessa, joissa palveluiden kysyntä vaihtelee vuosittain. Yhtiömuoto parantaisi myös asiantuntijapalveluiden toiminnan ohjausta ottamalla huomioon liiketoiminnan STUKin muusta toiminnasta poikkeavat piirteet. Näiden seikkojen ansiosta osakeyhtiöllä olisi nykyistä paremmat valmiudet vastata kilpailun tuomiin haasteisiin sekä reagoida asiakkaidensa muuttuviin tarpeisiin.

Osakeyhtiömuoto mahdollistaa riskien tehokkaamman hallinnan. Riskien rajaaminen virastopohjaisesti voi ehkäistä liiketoiminnallisesti järkevää tapaa toimia.

Asiantuntijapalveluille syntyisi nykyistä paremmat toiminnalliset edellytykset. Osakeyhtiömuodossa voidaan helpommin kasvattaa liiketoimintaa ja kilpailukykyä. Liiketoimintaa kehitetään jatkuvasti asiakastarpeiden mukaan. Johto saa enemmän itsenäisyyttä ja päätösvaltaa liiketoiminnassa, mikä tekee siitä joustavampaa. Asiantuntijapalveluille syntyy nykyistä paremmat taloudelliset toimintaedellytykset. Liikevaihtoa voidaan selvästi kasvattaa toiminnan alkuvuosista lähtien. Mikäli ydinenergian käyttöönottoa suunnittelevien uusien maiden määrä nousee lähivuosina, on mahdollista laajentaa toimintaa hyvin merkittävästi.

Yhtiön toiminta järjestetään siten, että yhtiön ja STUKin toiminnallinen ja taloudellinen erillisyydet ovat selkeästi osoitettavissa sekä riippumattomuuteen liittyvät tavoitteet saavutetaan. Toimitusjohtaja on osakeyhtiön lakisääteinen toimitusjohtaja. Toimitusjohtaja ei ole virkasuhteessa, vaan hänen asemastaan sovitaan toimitusjohtajasopimuksessa.

Osakeyhtiön perustaminen lisää STUKin kansainvälisen liiketoiminnan edellytyksiä kannattavalla ja pitkäjänteisellä tavalla sekä rajaa toiminnan riskejä.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että STUKin kansainväliset asiantuntijapalvelut -toiminto yhtiöitetään ja yhtiön koko osakekanta merkitään valtion lukuun. Osakeyhtiö on STUKin hallinnoima, ja sosiaali- ja terveysministeriö vastaisi yhtiön omistajaohjauksesta. Ohjauksessa noudatetaan valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain (1368/2007) 6 §:n säännöksiä.

Osakeyhtiön toimialana on säteily- ja ydinturvallisuutta koskevat kansainväliset asiantuntijapalvelut. Yhtiö toimii kilpailuilla markkinoilla ja edistää Suomen säteily- ja ydinturvallisuutta koskevan osaamisen vientiä. Hankkeesta riippuen yhtiön rooli voi vaihdella. Se voi toimia hankkeesta vastaavana sopijana ja toteuttajana. Se voi myös tilata alihankintana palveluja muilta toimijoilta tai se voi toimia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa konsortiona. Toiminnassaan yhtiö hyödyntää erityisesti STUKin mutta myös muiden suomalaisten toimijoiden osaamista.

Ydinenergian käytön laajan ja sensitiivisen yhteistyön vuoksi uusilla kaupallisilla hankkeilla voi olla poliittisia vaikutuksia. Ne arvioidaan asianomaisten ministeriöiden kanssa ennen hankkeiden aloittamista.

STUKin asiantuntijapalveluihin on sisällytetty vuosien ajan ydin- ja säteilyturvallisuusyhteistyö Venäjän turvallisuusviranomaisen sekä Kuolan ja Leningradin ydinvoimalaitosten kanssa. Palvelut on tuotettu STUKin hakemusten perusteella ministeriöiden kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti. Vuosina 2014 ja 2015 STUK on saanut suoraan rahoitusta tähän yhteistyöhön. Tarkoituksena on, että yhtiö huolehtisi myös yhteistyöstä Kuolan ja Leningradin laitosten turvallisuuden parantamiseksi. Kyseessä oleva toiminta ei ole lainsäädännössä STUKille osoitettua viranomaistoimintaa. STUKin tehtävänä olisi edelleen arvioida toteutettavia hankkeita turvallisuuden kannalta, mikä tehtävä soveltuu STUKille paremmin.

Valmiustoiminnan ja siihen liittyvän valtion keskeisen turvallisuusedun kannalta on tärkeää, että yhtiön asiantuntemus ja Kuolan ja Leningradin laitosten kanssa tehtävästä yhteistyöstä kertyvä tietotaito on STUKin käytettävissä valmiustilanteissa. Tämä otetaan huomioon yhtiön kanssa tehtävissä järjestelyissä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Julkistaloudelliset vaikutukset

Osakeyhtiön perustaminen

Osakeyhtiö on tarkoitus perustaa mahdollisimman nopeasti lakimuutoksen hyväksymisen jälkeen. Osakeyhtiön pääomarakenne on tarkoitus muodostaa sellaiseksi, että toimintaan varatulla pääomarahoituksella varmistettaisiin käyttörahoitus toiminnan alkuvaiheessa sekä edellytykset tehostaa toimintaa ja kasvattaa liikevaihtoa.

Valtio omistajana päättäisi omavaraisuusasteesta ja asettaisi yhtiöön sijoitetulle pääomalle tuottovaatimuksen. Lähtökohtana olisi, että yhtiö olisi kilpailukykyinen vastaavien vertailuyri-tysten kanssa.

STUKin tekemät pitkäaikaiset asiantuntijapalveluita koskevat sopimukset on tarkoitus siirtää yhtiön nimiin. Vastaavasti on tarpeen, että valtion budjettiin sisältyvien määrärahojen puitteis- sa STUK myöntää yhtiölle rahoitusta Kuolan ja Leningradin laitosten kanssa tehtävään säteily- ja ydinturvallisuusyhteistyöhön yhtiön hakemusten perusteella. Tämä toiminto eriytetään kirjanpidossa selkeästi yhtiön muusta toiminnasta.

Osakeyhtiön mahdollisuudet kannattavaan toimintaan ovat hyvät sekä lyhyellä että pitkällä ai- kavälillä. Yhtiön kiinteät kustannukset on tarkoitus pitää pienenä. Yhtiö vuokraisi ensisijaise- na vaihtoehtona omat toimitilansa itse STUKin toimitilojen läheisyydestä.

Omaisuus

Osakeyhtiön aloittava tase olisi 1 miljoonaa euroa.

Käyttöomaisuus koostuu ICT-laitteistoista ja konttorikalusteista. Käyttöpääoman mitoituksen lähtökohtana on varmistaa yhtiölle riittävä käyttöpääoman määrä toiminnan alkuvaiheessa.

Yhtiön aloitusvaiheen rahoitus olisi täysin oman pääomaan perustuvaa, joten omavaraisuus- aste olisi aluksi 100 prosenttia. Pääomasijoitus ei tarjoa yhtiölle valikoivaa taloudellista etua, sillä pääomasijoitus liittyy ensisijaisesti toiminnan aloittamiseen. Yhtiöön siirrettävillä toi- minnoilla on ollut vastaavasti varoja, työtiloja ja laitteita käytössään STUKissa. Esimerkiksi EU:n rahoittamissa hankkeissa tulot saattavat tulla vasta muutaman vuoden myöhässä. Sijoi- tetulle pääomalle asetetaan markkinatalouden mukainen tuottovaatimus.

EU-maissa eikä muuallakaan ole samanlaisia ydinturvallisuusviranomaisen hallinnoimia pal- veluntuottajia. Lähinnä vastaavia palveluja tuottavat saksalais-ranskalainen yhtiö Riskaudit ja

italialainen ITER-Consult. Riskaudit on saksalaisen tutkimusorganisaation Gesellschaft für Anlagen- und Reaktorsicherheit (GRS) mbH ja ranskalaisen tutkimuslaitoksen Institut de Radioprotection et de Sûreté Nucléaire puoleksi omistama ydinenergia-alan palveluja tuottava organisaatio. GRS:n puolestaan omistavat pääosin Saksan valtio ja tarkastuslaitos Technische Überwachungsvereine (TÜV). Molemmat yhtiöt ovat rakenteeltaan kevyitä projektiorganisaatioita, jotka hankkivat projekteissa tarvittavan asiantuntemuksen muilta organisaatioilta.

Vaikutukset valtion talouteen

Esitys liittyy valtion vuoden 2016 talousarvioesitykseen. Yhtiöittäminen edellyttää valtion talousarvioon perustamismenoja varten 1 miljoonan euron pääomaa, joka siirrettäisiin momentille 33.02.87.

Yhtiöittämisellä voidaan lisätä yhtiötettävän toiminnan palvelu- ja kilpailukykyä sekä kannattavuutta.

Osakeyhtiönä asiantuntijapalveluilla olisi oma, valtion omaisuudesta erotettu omaisuus osakeyhtiön taseessa. Tuloslaskelman ohella myös osakeyhtiön tase eriytetään erilliskirjanpidon avulla. Yhtiö toimisi täysin tulorahoituksella.

Osakeyhtiö on sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön omistajaohjauksessa. STUKin osaamisen kytkeminen yhtiön toimintaan tapahtuu erikseen tehtävien sopimusten mukaisesti. Koska asiantuntijapalveluiden toiminta on kaupallista, ei julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun hankintayksikön tunnusmerkistö täyty. Näin ollen julkisia hankintoja koskevaa lainsäädäntöä ei sovellettaisi osakeyhtiön hankintoihin.

Yhtiöittämisellä ei olisi vaikutusta valtion talousarviosta STUKille myönnettävään määrärahaan.

Verovaikutukset

STUKin kansainväliset asiantuntijapalvelujen siirrosta yhtiölle ei aiheudu veroseuraamuksia.

Myöhemmin on mahdollista, että yhtiölle siirtyy myös aineettomia oikeuksia ja henkilöstöä. Varainsiirtoverolain (931/1996) 43 §:n 1 momentin perusteella yhteisö vapautuu myös varainsiirtoveron suorittamisesta elinkeinoverolain 52 d §:ssä säädettyjen edellytysten vallitessa tapahtuvissa liiketoiminnan siirroissa.

Arvonlisäverolain (1501/1993) 19 a §:n mukaan arvonlisäverotuksessa ei pidetä myyntinä liikkeen tai sen osan luovutuksen yhteydessä tapahtuvaa tavaroiden ja palveluiden luovuttamista liiketoiminnan jatkajalle, joka ryhtyy käyttämään luovutettuja tavaroita ja palveluita vähennykseen oikeuttavaan tarkoitukseen.

Osakeyhtiö olisi muiden osakeyhtiöiden tapaan tuloverovelvollinen elinkeinotulon verottamisesta annetun lain perusteella sekä arvonlisäverovelvollinen.

Yhtiöittämisen vaikutukset liiketoimintaan

Osakeyhtiöllä olisi hyvät edellytykset kannattavaan liiketoimintaan. Asiantuntijapalveluiden kilpailukyvyyn ja kasvun turvaamiseksi liiketoiminnan harjoittamisen ja kehittämisen edellytysten tulisi olla samankaltaiset kuin vastaavaa työtä tekevillä yrityksillä. Käytännössä tämä merkitsee muun muassa omaa tasetta ja muiden alalla toimivien yritysten kanssa vertailukelpoisia työehtosopimuksia.

Pidemmällä aikavälillä yhtiöllä on erinomaiset mahdollisuudet liiketoiminnan merkittävään laajentamiseen. Useat kymmenet maat ovat suunnittelemassa ensimmäisen ydinvoimalaitoksensa rakentamista. Nämä hankkeet tarjoavat yhtiölle suuria mahdollisuuksia riippumattoman säteily- ja ydinturvallisuusosaamisen vientiin.

Yhtiöittäminen muuttaa kustannusrakennetta siten, että osakeyhtiölle tulee eräitä lisäkustannuksia verrattuna toimintaan valtion laitoksen osana. Tällaisia kustannuksia syntyy lähinnä valtion verotuksesta. Toisaalta muun muassa eläkekustannukset alenevat, koska ne määräytyvät yhtiöittämisen jälkeen samoin perustein kuin yksityisellä sektorilla. Myös yhtiön yleiskustannukset voidaan pitää pieninä.

Yhtiöittäminen mahdollistaa liiketoiminnan kehittämisen tehokkaaksi ja kilpailukykyiseksi. Resursseja on helpompi ja nopeampi ohjata ja kohdistaa asiakastarpeiden mukaisesti. Mahdollisuus kehittää liiketoimintaa sen ylijäämällä parantaisi myös toiminnan kehittämistä.

Osakeyhtiö voi helpommin solmia kumppanuuksia sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Yhtiö on kaupallinen eikä sillä ole yleisen edun mukaisia tehtäviä. Siten alihankinnat ja erilaiset muut hankinnat on helpompi toteuttaa, kun kilpailutuksessa sovelletaan yksityisen sektorin käytäntöjä.

Vaikutukset asiakkaille ja kilpailutilanteeseen

Osakeyhtiön toimialan asiantuntijapalveluita tuottavat lukuisat kansainväliset yritykset ja muut palveluntarjoajat. Siten potentiaalisilla asiakkailla on paljon vaihtoehtoja palveluita hankkiessaan. Suomalainen säteily- ja ydinturvallisuusosaaminen on kuitenkin yhtiölle suuri kilpailuetu.

Osakeyhtiö ostaisi palveluita STUKilta markkinahintaan. Tarkoituksena on, että yhtiö ostaisi ja toimisi yhteistyössä myös VTT:n ja ydiner energia-alan yhtiöiden kanssa suomalaisen turvallisuusosaamisen viennissä.

4.2 Organisaatio- ja henkilövaikutukset

Osakeyhtiön palvelukseen siirtynee STUKin henkilöstöä yhtiön aloittaessa toimintansa, kuitenkin korkeintaan 10 henkilöä. Henkilöstön aseman järjestämiseen sovellettaisiin valtion virkamieslain (750/1994) liikkeenluovuttamista koskevia säännöksiä ja valtioneuvoston periaatepäätöstä valtion henkilöstön aseman järjestämisestä organisaatiomuutostilanteissa (26.1.2012). Myöhemmin henkilöstön palvelussuhteen ehdot (esimerkiksi vuosilomat, sairausajan palkka, eläkkeet) määräytyisivät uutta yhtiötä koskevien työehtosopimusten ja työsopimusten mukaisesti.

4.3 Vaikutukset STUKin viranomaistoimintaan

Yhtiöittäminen selkeyttäisi STUKin asemaa turvallisuusviranomaisena. Yhtiö huolehtisi nykytilanteesta poiketen kaupallisista sopimuksista sekä järjestelyistä hankkeisiin osallistuvien muiden toimijoiden kanssa. STUK osallistuisi edelleen osakeyhtiön kautta kansainvälisten palvelujen tuottamiseen. Samalla STUKin omaakin osaamista voidaan kehittää.

Lähtökohtana on, että STUKin osallistumisella palvelutoimintaan ei ole vaikutuksia viranomaistoimintaan, toisin sanoen STUK ei toteuta palveluhankkeita viranomaistoimintaa supistamalla tai laiminlyömällä. Samoin STUK tekee jatkossakin yhteistyötä eri viranomaisten kanssa nykyiseen tapaan.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Hallituksen esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä STUKin ja valtioneuvoston kanslian omistajaohjausyksikön kanssa.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esityksestä on pyydetty lausunnot työ- ja elinkeinoministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, valtioneuvoston kansliasta, sisäministeriöltä, oikeusministeriöltä, Elinkeinoelämän keskusliitolta EK ry:ltä, Finproilta sekä Energiateollisuus ry:ltä. Lausuntoja saatiin yhteensä 6 kappaletta.

Lausunnonantajat ovat lähtökohtaisesti kannattaneet ehdotusta. Valtioneuvoston kanslia on edellyttänyt, että STUK laatii tarkan liiketoimintasuunnitelman, joka sisältää suunnitellun aloittavan taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman muutaman vuoden ajalta sekä mahdollisimman tarkan näkemyksen liiketoiminnan lähivuosien kehityksestä.

Lisäksi esityksen perusteluissa tulee tuoda tarkemmin esille toiminnan kilpailukenttää ja vertailuyrityksiä, ja sitä, miten ehdotettu korkea omavaraisuusaste sijoittuu näissä vertailuissa, ja asettaako korkea pääomitustaso yhtiön muita yhtiön yrityksiä parempaan kilpailuasemaan. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää esitykseen täsmennettäväksi, että julkisia hankintoja koskeva lainsäädäntö ei koske perustettavaa yhtiötä. Koska yhtiö huolehtisi myös ydinturvallisuusyhteistyöstä Suomen lähialueilla STUKin yhtiölle myöntämän, valtion tulo- ja menoarvioon perustuvan määrärahan mukaisesti, työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että tällaisen luonteeltaan ei-taloudellisen, viranomaisluonteisen toiminnan kirjanpidollinen eriyttäminen yhtiön pääasiallisesta, kaupallisesta toiminnasta olisi suositeltavaa ristisubvention ehkäisemiseksi sekä mahdollisten valtiontuki- ja kilpailuneutraliteettiongelmienvälttämiseksi. Ydinenergian käytön laajan ja myös sensitiivisen kansainvälisen yhteistyön vuoksi olisi tärkeää, että ehdotetun osakeyhtiön toiminnan poliittiset seuraukset arvioidaan aina ennen uuden kaupallisen toiminnan aloittamisesta niiden ministeriöiden (TEM ja UM) toimesta, joiden toimenkuvaan tarttuvat palvelut kuuluvat. Ulkoministeriö muistuttaa ydinteknologian, -tietomateriaalin ja kaksikäyttötuotteiden vientilupakäytännöistä sekä tarpeesta varmistaa niiden noudattamisen markkinaehtoisesti toimivassa organisaatiossa. Oikeusministeriö katsoo, että Säteilyturvakeskuksesta annettu laki tulisi kokonaisuudessaan uudistaa, jotta organisaatiosäätely saadaan ajantasalle yhtiöittämisjärjestelyn johdosta. Lisäksi oikeusministeriö esittää esitykseen täs-

mennettäväksi lähialueiden ydinturvallisuusyhteistyötä koskevien järjestelyiden sisältöjä ja perusteluita, jotta yhtiöittämisjärjestelyllä olisi riittävät perustelut.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

4 a §. Keskukseen hallinnoima yhtiö. Esityksellä ehdotetaan lisättäväksi Säteilyturvakeskuksesta annettuun lakiin uusi 4 a §. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskukselle annettaisiin oikeus hallinnoida säteily- ja ydinturvallisuuspalveluja tuottavaa osakeyhtiötä. Osakeyhtiö huolehtii myös ydinturvallisuusyhteistyöstä Suomen lähialueilla siten kuin siitä erikseen päätetään valtion tulo- ja menoarvioissa tähän osoitettavien määrärahojen perusteella. Tällaisen luonteeltaan ei-taloudellisen, viranomaisluonteisen toiminnan kirjanpidollinen eriyttäminen yhtiön pääasiallisesta, kaupallisesta toiminnasta toteutetaan ristosubvention ehkäisemiseksi sekä mahdollisten valtiontuki- ja kilpailuneutraliteettiongelmien välttämiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan yhtiön omistajaohjauksesta huolehtisi sosiaali- ja terveysministeriö. Omistajaohjauksellaan sosiaali- ja terveysministeriö varmistaisi säteilylain valvonnan ylimmästä johdosta ja ohjauksesta vastaavana viranomaisena riittävän säteily- ja ydinturvassiantuntemuksen saatavuuden Säteilyturvakeskuksesta esimerkiksi ydinvoimaonnettomuudesta aiheutuneessa laaja-alaisessa säteilyvaaratilanteessa. Tällaisessa tilanteessa Säteilyturvakeskuksella ei ole viranomaisroolia, mutta sen tulee asiantuntijaviranomaisena tuottaa korkeatasoista tietoa säteilyn turvallisuusmerkityksestä muille viranomaisille.

Yhtiön toiminnassa ja omistajaohjauksessa noudatetaan valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annettua lakia (1368/2007), osakeyhtiölakia (624/2006) sekä valtion omistajaohjauspolitiikkaa koskevaa valtioneuvoston periaatepäätöstä (3.11.2011), kilpailulainsäädäntöä ja muuta mahdollista tapauskohtaista sääntelyä. Toimitusjohtajan valitsee yhtiön hallitus, joka on julistanut toimen avoimeen hakuun.

Pykälän 3 momentissa säädetään Säteilyturvakeskuksen oikeudesta sijoittaa omistamiaan aineettomia oikeuksia, laitteistoja ja muuta, lähinnä vähäistä käyttöomaisuutta osakeyhtiöön.

Pykälän 4 momentissa säädetään Säteilyturvakeskuksen oikeudesta tuottaa osakeyhtiölle hallinnollisia palveluita ja muita tukipalveluja

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustettavan yhtiö tekisi Kuolan ja Leningradin laitosten kanssa säteily- ja ydinturvallisuusyhteistyötä. STUK myöntää yhtiön hakemusten perusteella yhtiölle rahoitusta tähän yhteistyöhön. Yhteistyössä ei kuitenkaan ole kyse laitosten turvallisuuden arvioinnista, mistä tehtävästä STUK edelleen vastaa.

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Mainintyyppinen säteily- ja ydinturvallisuusyhteistyö on tarkoituksenmukaista hoitaa yhtiön kautta, eikä siihen sisältyisi merkittävää julkisen vallan käyttöä. Ehdotettu laki ei täten ole ristiriidassa perustuslain 124 §:n kanssa.

Laki katsotaan voitavan säätää normaalissa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

säteilyturvakeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään säteilyturvakeskuksesta annettuun lakiin (1069/1983) uusi 4 a § seuraavasti:

4 a §

Säteily- ja ydinturvallisuutta koskevista kansainvälisistä asiantuntijapalveluista huolehtii Säteilyturvakeskuksen hallinnoima osakeyhtiö. Yhtiö huolehtii myös ydinturvallisuusyhteistyöstä lähialueilla sille Säteilyturvakeskuksen myöntämän määrärahan mukaisesti.

Osakeyhtiön omistajaohjauksesta huolehtii sosiaali- ja terveysministeriö.

Säteilyturvakeskus voi sijoittaa omistamiaan aineettomia oikeuksia, laitteistoja ja muuta käyttöomaisuutta osakeyhtiöön.

Säteilyturvakeskus voi tuottaa osakeyhtiölle hallinnollisia palveluja ja muita tukipalveluja markkinahintaista korvausta vastaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 2015

Pääministeri

Juha Sipilä

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula